

L'acabadora, Michela Murgia

Sembla inqüestionable que hi ha llibres *d'estiu* i llibres *per a l'estiu*. Dues categories que, com les cançons per escoltar a l'estiu i *la cançó de l'estiu*, ni es poden comparar ni tenen res a veure. Generalment, els primers tendeixen a la facilitat, a la *llegibilitat*, a la lleugeresa; els segons, a la concentració, a l'atenció, a la pregonesa.

Els uns són una mostra més de la cultura *fast food* –o *fast read*– d'importació nord-americana que es van imposant. Són productes literaris basats en receptes ràpides, elementals i infal·libles, despersonalitzades, de deglució fugaç i digestió efímera. Els altres, plats d'*haute cuisine*, elaborats, innovadors, objecte d'un procés creatiu, de cuina d'autor; s'assaboreixen amb calma i delectació i deixen un record difícilment oblidable.

(Amb les excepcions que corresponguin, per descomptat, car tant en literatura com en cuina també hi ha entremaliats i espavilats que viuen precisament d'aprofitar-se de la necessitat i voluntat de presumpció, de l'elitisme acultural, que són incapaços de diferenciar un text de Proust d'un de Colette –o una simfonia de Mahler d'un concert de Mozart, tot i comptar amb una llotja vitalícia al Liceu– però que adornen les seves biblioteques amb els obres *imprescindibles* dels Premis Nobel de cada any. Alguns dels quals –no ens podem estar de dir-ho– no ofereixen més que diàfans exemples de la insostenible feixuguesa de la fatuïtat.)

Considerem llibres per a l'estiu –o, expressar-ho amb major precisió, *llibres per a llegir a l'estiu*– aquells que requereixen, per a ésser degustats plenament, per a extreure'n tot el fruit i el goig que ens reserven, unes condicions de calma i una disponibilitat horària que ens nega la vida laboral quotidiana. Per dir-ho ras i clar: que exigeixen o agraeixen disposar de tranquil·litat i força temps lliure per endavant, que estiguem per ells i que res no distregui la nostra atenció. Situació que la immensa majoria de mortals tan sols podem assolir durant les vacances estivals –si no tenim fills en edat de creixença i un mínim de responsabilitat pedagògica.

Una d'aquestes obres que havíem reservat per a aquesta època – usualment càlida, tot i que enguany l'anticicló de les Açores se'ns ha girat d'esquena i ens ha obsequiat amb alguns dies de tardor *avant l'heure*– és [L'acabadora](#), (*Accabadora*) de Michela Murgia, Raval Edicions-Proa, 2011. Una inesperada i més que agradable sorpresa, escrita per una jove autora gairebé desconeguda al nostre país, que corre un risc cert de passar desapercibuda, immersida de l'oceà cabalós i inabastable de les novetats literàries que sadollen mes rere mes les llibreries, però que llueix com una petita joia, al bell mig de la majoria d'elles.

Amb un domini i, sobretot, una força narrativa del tot impròpies de la seva edat, l'escriptora sarda ens ofereix, en la seva primera aventura novel·lística, una mostra magnífica de la grandesa, la vastitud i la complexitat que ens pot oferir el bo i millor d'aquest gènere literari. I ho aconsegueix fent gala d'una simplicitat i d'una naturalitat extraordinària, palesant un ben escaient coneixement de quines són les seves virtuts però, també, quins són els seus límits. Servint-nos ni més ni menys que exactament allò que ella pot abastar –la qual cosa, en el seu cas, és dir molt.

Un detall que no tan sols és d'agrair, sinó gratament destacable, en un món com el literari, curull de patums i patumetes, de genis –sovint geniüts– situats *au dessous de la mèle*, que en manta ocasions confonen proximitat amb qualitat, feixuguesa amb profunditat; en un món de boira i fum, on –com bé vam comprovar en el cas de [Vaclav i Lena](#)– quasi sembla obligatori que els que comencen hagin d'enlluernar-nos d'entrada amb la buida supèrbia de la seva vanitat. Murgia escriu del que coneix i sap, i ho fan com en sap, afavorint així tant la literatura com els lectors.

Amb un estil senzill, accessible, amanit amb uns diàlegs col·loquials, amb aire de veritat, de realitat viscuda, com converses caçades al vol, amb un llenguatge amarat de gust, musicalitat i flaire d'aquesta illa de terra endins –que se'ns permeti l'oxímoron, però el considerem ineludible– que configura, determina el paisatge, el tarannà i l'existència dels que hi viuen, i quasi en predetermina el destí, l'autora ens submergeix en la més universal de les particularitats: la del localisme.

Com el algunes de les grans novel·les de tots els temps –i pensem, tot i salvant les naturals distàncies (i sense pretendre equiparar-les), en el Macondo de García Márquez, el Yoknapatawpha de Faulkner, la Regió de Benet, l'Estepa de Txèkhov o l'Empordanet de Pla– tant l'illa de Sardenya en general com, en particular, el Soreni *L'acabadora* no esdevenen tan sols l'escenari i l'ambient de l'obra, el paisatge, pròpiament dit, sinó un dels seus personatges principals. Tant és així que resulta impossible imaginar-se l'argument traslladat a qualsevol altre lloc.

Sardenya, aquesta illa amb tant de caràcter i personalitat, posseïdora d'una riquíssima i captivadora cultura ancestral, mig oblidada, negligida, negada, ofegada pèrfidament i obsessiva en l'imperialisme de la Gran Itàlia, unitària i unitarista, que com un implacable Saturn modern es proposa devorar els seus teòrics fills (o més aviat fillastres) —i en aquest punt l'emmirallament amb Catalunya resulta ineludible— esdevé el principi, l'eix i la raó de la novel·la.

Una illa que, en realitat, és molt més mental —fins i tot potser metafòrica— que no pas geogràfica. Una illa que, com amb gran encert dictamina l'imprescindible epíleg de Stefano Puddu, "(...) *certament et marca. Encara que te'n vagis*", te l'endus amb tu, gravada "*a l'ànima com tatuatges*", (pàg. 213). Motiu pel qual en deixar-la, la distància esdevé més anímica, espiritual, que no pas física. En certa manera, com si mai no n'haguessis marxat, com si mai no la poguessis deixar del tot.

Tal i com descobrirà Maria en anar-se'n a Gènova, amb al pretensió de fer-se una vida nova, per descobrir que si bé lluny de l'illa la vida segueix, no podrà alliberar-se de la seva condició d'*estranya*, de desplaçada, d'exiliada permanent. Perquè ella, ho vulgui o no, no només és de Soreni, sinó que hi *pertany*.

El llibre recobra i posa l'èmfasi en la importància dels detalls, de les coses petites, dels fets aparentment intranscendents, d'aquells nimis records mig esborrats, en principi insignificants, senzills però fonamentals, que defineixen i atorguen sentit a l'existència, que converteixen la vida en quelcom més —o molt més— que un mer transcurs de les hores i els dies. /

D'ací, segurament, en prové la rellevància del joc de diàlegs i silencis. Si els diàlegs i les converses són importants —en algun cas, fins i tot antològiques, esdevingudes adagis: «*O sigui que el dol serveix perquè tothom vegi que se sent dolor...*» / «*No, Maria, el dol no serveix per a això. El dolor va despullat, i el negre serveix per a tapar-lo, no per fer-lo veure*». (pàg. 125)— encara ho són més, i amb molt major caràcter definitori, els silencis. Els silencis i els esguards, els intercanvis de mirades (pàg. 145, 192 i 200). Aquests silencis que parlen i expliquen més que els llargs discursos o dissertacions, ja que no cal parlar del que ja se sap.

Tot i que —segurament per la mateixa raó i per més que resulti paradoxal (en un d'aquests jocs de miralls encarats, de simetries asimètriques que tan bé defineixen l'existència— en certs moments i davant de determinades circumstàncies: «*Bonaria Urrai sentia que hi havia coses entre elles que hauria calgut dir, però que amb tota probabilitat no es podrien pronunciar mai més*». (pàg. 193).

El llibre ens brinda una apassionant reflexió sobre el veritable significat de la família, o més aviat, de la maternitat. D'aquesta maternitat que tant pot ésser biològica com d'adopció, que en el fons, no depèn tant de la sang sinó del cor, no tant de l'*obligació* —i, per extensió, del destí, de la providència— sinó de l'*elecció* (pàg. 31, 32 i 35) D'aquest costum sard dels *fillus de anima* que permet escollir, i per tant renéixer *en*— una nova família.

També sobre la veritat i la mentida, sobre les partides preses i els prejudicis, sobre la relativitat i la fragilitat de tot allò que creiem, que sabem o creiem creure.

És més que possible que tot això aflori a *L'acabadora* precisament perquè la seva autora no ha tingut cap voluntat d'incloure-les; tan sols perquè no s'ha forçat ni pretès afegir-les, perquè ha estat els ritmes i necessitats inherents a la gènesi de l'obra les que les han creades; només i únicament perquè *havien* de sorgir, perquè el propi desenvolupament del llibre ho exigeixi.

Per tot plegat és una novel·la més que aconsellable per a abordar i assaborir amb tranquil·litat i parsimònia els càlids i llangorosos dies de l'estiu, justament perquè el seu també és un ritme morós, pausat. No enlluerna ni enamora de cop, ans al contrari: si entra a poc a poc, quasi sense prendre'n consciència, com si no llegíssim res de l'altre món, fins que, tot d'una, s'ha ensenyorit de tu, t'ha seduït, quasi hipnotitzat. T'ha fet seva i ja no et deixarà.

I ho ha aconseguit, com diem, amb una absoluta espontaneïtat, amb normalitat, sense cap forçament ni afectació. Se't va posant a dins —ben endins— d'una manera paulatina, gairebé imperceptible, com una melodia irresistible, com un *ritornello* indeturable que no cessa ni t'abandona, que a l'inici et semblava que no senties, però que anava amarant-te l'ànima i els sentits. Que no tan sols t'acompanya, sinó que et farà costat llarg temps. En síntesi, una obra tan fàcil de llegir com difícil d'oblidar, d'aquelles que et deixen una petja indeleble.

Un resultat que és mèrit, sens dubte, a l'innegable talent narratiu de Michela Murgia, d'una simplicitat esborronadora, plena de força i habilitat, però —en la versió que comentem— també, i és de justícia fer-ne esment, a la seva traductora al català, Mercè Ubach, que, sense ànims de lluïment, ha sabut, posar-se exactament al lloc que li corresponia: al servei de la seva autora, de la novel·la i dels seus lectors. Això sí, agrairíem força que ens expliqués per quina raó, enmig d'un llenguatge tan planer i adient, va decidir fer ús d'un patent i del tot innecessari mot manllevat de l'espanyol com és "*botella*", (pàg. 156)? Què potser no poden ésser verdes, les ampolles?

A fi de no donar la impressió –totalment fal·laç, per altra banda– que aquesta “nota de lectura” nostra d’avui és més una hagiografia que no pas una anàlisi literària, anotarem, encara que només sigui a títol d’inventari, la raó que, segons el nostre modest parer, impedeix que *L’acabadora* sigui una obra del tot rodona: el seu massa previsible final. Un final que fa la impressió que ha anat llaurant un xic massa explícitament –i, en aquest cas, de manera un xic forçada– al llarg de la novel·la.

El segon punt negatiu del llibre no és imputable a l’autora, sinó a l’editorial, a la qual ens adrecem públicament per si ens pot aclarir la raó del seu comportament: què pot justificar el seu entestament –fet palès no únicament a la contraportada, sinó a la frase que presideix la portada– en explicar d’entrada el poc explícit significat del títol, quan l’autora decidí que ni la protagonista ni els lectors no el descobrissin del tot fins a la pàgina 147, gairebé superats el tercer quart de l’obra? Quin sentit pot tenir acabar no tan sols amb el secret, sinó amb un dels encisos de la novel·la?

Una pregunta que també podríem adreçar a Giulio Einaudi Editore, la propietària original dels drets, que és almenys tan diàfana com la catalana a la seva [pàgina web](#)...

Transcrivim una mostra de la prosa –senzilla i fantàstica alhora– de Michela Murgia. A fi de poder-ne constatar la fidelitat oferim, a continuació de la traducció de Mercè Ubach, l’original italià:

«No era fàcil saber quants anys tenia la Tzija Bonaria llavors, però eren anys que s’havien aturat feia anys, com si haguessis envellit de cop per decisió seva i ara esperés, pacient, que vingués a trobar-la el temps endarrerit. La Maria, en canvi, havia arribat massa tard al ventre de la seva mare, i des de ben aviat s’havia acostumat a ser l’última preocupació d’una família que ja en tenia més del compte. Per contra, a casa d’aquella dona experimentava la insòlita sensació d’haver esdevingut important. Al matí, quan deixava la porta enrere i s’encaminava a l’escola estrenyent els llibres, tenia la seguretat que, si es girava, la trobaria allà mirant-la, recolçada al marc de la porta, com si volgués sostenir-ne els pernys.

La Maria no ho sabia, però era sobretot de nit que la vella hi era, en aquelles nits comunes, sense cap pecat al qual donar la culpa d’estar desperts.»

L’acabadora, Michela Murgia, pàg. 9 i 10

«Quanti anni avesse Tzija Bonaria allora non era facile da capire, ma erano anni fermi da anni, come fosse invecchiata d’un balzo per sua decisione e ora aspettasse paziente di esser raggiunta dal tempo in ritardo. Maria invece era arrivata troppo tardi anche al ventre di sua madre, e sin da subito aveva fatto l’abitudine a essere l’ultimo pensiero di una famiglia che ne aveva già troppi. Invece in casa di quella donna sperimentava l’insolita sensazione di essere diventata importante. Quando la mattina si lasciava alle spalle la porta e stringeva il sussidiario verso la scuola, aveva la certezza che se si fosse voltata l’avrebbe trovata lì a guardarla, appoggiata allo stipite come a reggerne i cardini.

Maria non lo sapeva, ma era soprattutto di notte che la vecchia c’era, in quelle notti comuni senza nessun peccato a cui dare la colpa di essere svegli.»

Accabadora, Michela Murgia, pàg. 4 i 5

divendres 12 i dissabte 13 d’agost del mmxi

© Xavier Serrahima 2011
www.raodelaparaula.cat

Informació sobre els drets

